

На основу члана 23. став 9. Закона о банкама („Службени гласник РС“, бр. 107/2005, 91/2010, 14/2015 и 19/2025), члана 15. став 1. Закона о Народној банци Србије („Службени гласник РС“, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015, 40/2015 – одлука УС, 44/2018 и 19/2025) и тачке 3а. став 3. Одлуке о адекватности капитала банке („Службени гласник РС“, бр. 103/2016, 103/2018, 88/2019, 67/2020, 98/2020, 137/2020, 59/2021, 67/2022, 137/2022, 48/2023, 110/2023, 102/2024 и 41/2025), Извршни одбор Народне банке Србије доноси

У П У Т С Т В О
О НАЧИНУ ИЗРАЧУНАВАЊА УКУПНОГ ИЗНОСА ИЗЛОЖЕНОСТИ
БАНКЕ КОЈЕ СЕ УКЉУЧУЈУ У ОБРАЧУН ПОКАЗАТЕЉА СТЕПЕНА
ЗАДУЖЕНОСТИ (ЛЕВЕРИЏА)

1. Овим упутством ближе се уређује начин израчунавања укупног износа изложености банке које се укључују у обрачун показатеља степена задужености (левериџа).

2. Укупан износ изложености банке у смислу овог упутства, утврђује се као збир следећих изложености:

- билансних изложености из тачке 3. овог упутства, осим ако те изложености не представљају одбитну ставку приликом обрачуна основног капитала у складу са Одлуком о адекватности капитала банке (у даљем тексту: Одлука),
 - изложености по основу деривата из тачке 7. овог упутства,
 - увећања за изложеност ризику друге уговорне стране по основу репо и *reverse* репо трансакција, трансакција кредитирања трговине хартијама од вредности, уговора о узимању и давању у зајам хартија од вредности или робе и трансакција са дугим роком измирења обрачунатих у складу с тач. 19. до 24. овог упутства,
 - изложености по основу ванбилансних ставки из тачке 8. овог упутства.

3. Банка је дужна да износ билансних изложености, осим финансијских деривата из Прилога 1 Одлуке и кредитних деривата, израчуна у складу са следећим правилима:

- износ изложености за позиције билансне активе утврђује се у складу с тачком 37. став 1. Одлуке,
- банка не може користити средства обезбеђења у облику финансијске имовине или друга материјална средства обезбеђења,

гаранције или купљене инструменте кредитне заштите у циљу умањења износа изложености,

- банка не може извршити нетирање кредита и депозита,
- банка не може извршити нетирање изложености по основу репо и *reverse* репо трансакција, трансакција кредитирања трговине хартијама од вредности, уговора о узимању и давању у зајам хартија од вредности или робе и трансакција са дугим роком измирења.

4. Банка може умањити износ изложености из тачке 2. овог упутства за износ одбитне ставке од основног акцијског капитала из тачке 13. став 1. одредба под 4) Одлуке.

5. Банка не мора у обрачун укупног износа изложености укључити изложености из тачке 40. Одлуке, ако су испуњени услови из става 1. те тачке и ако је банка добила сагласност Народне банке Србије из те тачке.

6. Изузетно од тачке 3. овог упутства, банка износ изложености по основу готовинских потраживања и готовинских обавеза из репо и *reverse* репо трансакција, трансакција кредитирања трговине хартијама од вредности, уговора о узимању и давању у зајам хартија од вредности или робе и трансакција са дугим роком измирења са истом другом уговорном страном може утврдити на нето основи, ако су испуњени следећи услови:

- 1) трансакције имају исти коначан датум измирења;
- 2) право да се износ који се дугује другој уговорној страни поравна са износом који се од ње потражује може се остварити у складу с меродавним правом у току редовног пословања, као и у случају наступања статуса неизмирења обавеза, ликвидације или стечаја;
- 3) уговорне стране намеравају да измире нето износ трансакције или да изврше истовремено измирење или трансакција подлеже механизму измирења који је еквивалентан нето измирењу, који постоји у случају да је на датум измирења нето износ који се добија на основу новчаних токова трансакције једнак појединачном нето износу по основу нето измирења.

7. Банка је дужна да износ изложености по основу финансијских деривата из Прилога 1 Одлуке и кредитних деривата, укључујући и оне из ванбилансне евиденције, израчуна у складу с тач. 12. до 18. овог упутства.

8. Банка је дужна да износ изложености за ванбилансне ставке – осим финансијских деривата из Прилога 1 Одлуке, кредитних деривата и изложености по основу репо и *reverse* репо трансакција, трансакција кредитирања трговине хартијама од вредности, уговора о узимању и давању у зајам хартија од вредности или робе и трансакција са дугим

роком измирења – израчуна у складу с тачком 37. Одлуке, при чему бруто књиговодствену вредност ванбилансних ставки не умањује за износ специфичних прилагођавања за кредитни ризик.

У случају да се банка уговором којим је преузела ванбилансну обавезу обавезала на преузимање нове ванбилансне обавезе, примењује се фактор конверзије који је нижи од фактора конверзије који се односе на ове обавезе, у складу с тачком 113. став 9. Одлуке.

У случају ванбилансних ставки распоређених у категорију ниског ризика у складу с тачком 37. став 3. одредба под 1), алинеја прва, Одлуке, примењује се фактор конверзије од 10%.

9. Банка која је члан клиринга квалификованог централног тржишног учесника може из обрачуна изложености искључити изложености по основу трговања финансијским дериватима из Прилога 1 Одлуке, кредитних деривата, репо и *reverse* репо трансакција, трансакција кредитирања трговине хартијама од вредности, уговора о узимању и давању у зајам хартија од вредности или робе и трансакција са дугим роком измирења, под условом да су изложености по основу трговања поравнате с тим тржишним учесником и да су испуњени услови из тачке 292. став 1. одредба под 3) Одлуке.

Квалификованим централним тржишним учесником (у даљем тексту: QССР лице) сматра се лице чије је значење утврђено Одлуком.

10. Ако банка члан клиринга QССР лица гарантује QССР лицу да ће надокнадити губитке настале услед неизмирења обавезе клијента по основу трансакције с дериватима у коју клијент улази директно са QССР лицем – дужна је да изложеност по основу те гаранције укључи у износ изложености по основу деривата у складу с тач. 12. до 18. овог упутства.

11. Банка може из износа изложености искључити изложености према јавним административним телима ако она испуњавају услов из тачке 43. став 5. Одлуке, као и ако те изложености настају по основу средстава које је банка дужна да пренесе јавном административном телу у циљу финансирања инвестиција од јавног значаја.

12. Банка је дужна да износ изложености по основу финансијских деривата из Прилога 1 Одлуке и кредитних деривата, укључујући и оне из ванбилансне евиденције, израчунава користећи метод текуће изложености у складу с тачком 250. Одлуке.

При обрачунању износа потенцијалне изложености по основу кредитних деривата, банка је дужна да правило из тачке 286. став 2. одредба под 1) Одлуке примењује на све кредитне деривате.

При израчунавању износа изложености по основу деривата, банка може користити уговоре о пренову (новацији) и друге уговоре о нетирању у складу с тачком 282. Одлуке, ако су испуњени услови из тач. 283. и 284. Одлуке на начин описан у тачки 285. те одлуке, при чему не може да користи уговоре о нетирању између различитих категорија производа.

Изузетно од става 3. ове тачке, банка може користити уговоре о нетирању унутар категорије производа из Прилога 1 Одлуке, као и кредитних деривата, у случају да су ти производи, односно деривати предмет уговора о нетирању између различитих категорија производа из тачке 282. став 1, алинеја трећа, Одлуке.

13. При израчунавању износа изложености по основу деривата банка не умањује износ изложености за износ средстава обезбеђења примљених у оквиру уговора о тим дериватима

14. При израчунавању износа изложености из тачке 12. овог упутства, банка може текућу изложеност да умањи за износ примљене варијабилне маргине у готовини од друге уговорне стране, ако износ варијабилне маргине није већ одузет од износа изложености у складу с важећим рачуноводственим прописима и када су испуњени следећи услови:

- ако се трансакција не обавља преко QCCP лица, износ готовине који се прима не подлеже издвајању,
- варијабилна маргина се израчунава и размењује на дневној основи на основу тржишних вредности деривата,
- примљена варијабилна маргина у готовини је у валути у којој се врши измирење уговора о деривату,
- износ варијабилне маргине који је размењен једнак је пуном износу који би био потребан за затварање изложености која је утврђена у складу с тржишном вредношћу деривата, а узимајући у обзир праг и најнижи износ маргине који ће се разменити,
- трансакције које се односе на уговор о деривату и варијабилне маргине по основу тог уговора предмет су стандардизованог споразума о нетирању који банка може да користи за ублажавање изложености ризику друге уговорне стране у складу с тачком 282. Одлуке.

У случају из става 1, алинеја трећа, ове тачке, ако је кредитни дериват предмет стандардизованог споразума о нетирању, валута у којој се измирује уговор о деривату је било која валута утврђена у уговору о

деривату, у стандардизованом споразуму о нетирању или у додатку уговора о том споразуму којим се уређују питања подобних средстава обезбеђења у трансакцији с дериватима.

У случају да признаје примљену варијабилну маргину у готовини од стране друге уговорне стране као средство, у складу с рачуноводственим прописима – банка дато средство може искључити из обрачуна изложености, под условом да су испуњени услови из става 1. ове тачке.

Износ варијабилне маргине који се може одузети од износа изложености не може бити већи од износа текуће изложености и наведени износ се не може одузети од потенцијалне изложености, укључујући и случај из тачке 285. став 1. одредба под 3) Одлуке.

15. Банка је дужна да, поред изложености из тачке 12. овог упутства, у обрачун укупног износа изложености укључи и износ ефективне хипотетичке вредности на коју се односи кредитни дериват, умањен за износ негативних промена фер вредности које су укључене у обрачун основног капитала а које се односе на тај продати кредитни дериват. Добијени износ изложености по основу продатих кредитних деривата може се додатно умањити за ефективну хипотетичку вредност купљеног кредитног деривата који се односи на исто референтно лице ако су испуњени следећи услови:

- у случају кредитних деривата с једним референтним лицем, купљени кредитни дериват мора се односити на референтно лице које има једнако или подређено право у редоследу наплате као референтна обавеза продатог кредитног деривата, а кредитни догађај који се односи на надређену референтну имовину довео би до кредитног догађаја који се односи на подређену референтну имовину,

- у случају да банка купује кредитни дериват за скуп референтних лица, износ изложености по основу продатог кредитног деривата за скуп референтних лица може се умањити за износ изложености по основу купљеног кредитног деривата за скуп референтних лица само ако је скуп референтних лица и ниво подређености у обе трансакције једнак,

- преостали рок доспећа купљеног кредитног деривата једнак је преосталом року доспећа продатог кредитног деривата или је дужи од тог рока,

- при одређивању додатне вредности изложености за продате кредитне деривате, хипотетичка вредност купљеног кредитног деривата умањује се за позитивне промене фер вредности које су укључене у

обрачун основног капитала а које се односе на тај купљени кредитни дериват,

– у случају производа који се састоје од транши, купљени кредитни дериват односи се на референтну обавезу која има исто право у редоследу наплате као референтна обавеза продатог кредитног деривата.

У случају да хипотетички износ продатог кредитног деривата није умањен за хипотетички износ купљеног кредитног деривата, банка може одузети потенцијалну изложеност тог продатог кредитног деривата од укупног износа потенцијалне изложености из тачке 12. овог упутства, обрачунатог у складу с тачком 250. став 1. одредба под 2) или тачком 286. став 2. одредба под 1) Одлуке. У случају утврђивања потенцијалне изложености у складу с тачком 285. став 1. одредба под 3) Одлуке, PCE_{gross} може бити умањен за износ појединачне потенцијалне изложености продатих кредитних деривата без прилагођавања вредности *NGR (net-to-gross ratio)*.

16. Банка не умањује хипотетички износ продатог кредитног деривата у случају да купује заштиту преко TRS деривата (*Total Return Swap*) и да нето плаћања примљена по основу овог деривата евидентира као приход, а умањење вредности односне имовине не евидентира као расход који утиче на износ основног капитала.

Значење TRS деривата утврђено је у Одлуци.

17. У случају да банка купује кредитни дериват за скуп референтних лица, она може умањити износ изложености у складу с тачком 15. овог упутства за продати кредитни дериват са једним референтним лицем само ако купљени кредитни дериват има једнаку вредност као када би банка купила заштиту засебно за свако референтно лице у скупу. У случају да банка купује кредитни дериват за скуп референтних лица, банка може признати умањење за продати кредитни дериват када су скуп референтних лица и подређеност права првенства наплате идентични у обе трансакције.

18. Изузетно од тачке 12. овог упутства, банка за обрачун изложености по основу једновалутних каматних свопова и базичних свопова из Прилога 1 Одлуке може користити метод оригиналне изложености у складу с тачком 251. Одлуке – ако тај метод користи и за обрачун ризиком пондерисаних изложености.

Ако користи метод оригиналне изложености из тачке 251. Одлуке, банка износ изложености добијен применом те методе не умањује за износ примљене варијабилне маргине у готовини.

19. Банка је дужна да поред износа изложености по основу репо и *reverse* репо трансакција, трансакција кредитирања трговине хартијама од вредности, уговора о узимању и давању у зајам хартија од вредности или робе и трансакција са дугим роком измирења, укључујући и оне из ванбилансне евиденције, у укупан износ изложености додатно укључи увећање за изложеност ризику друге уговорне стране у складу с тач. 20. и 21. овог упутства.

20. Банка је дужна да увећање (E_i^*) за изложеност ризику друге уговорне стране за трансакције које нису предмет стандардизованих споразума о нетирању који задовољавају услове из тачке 154. Одлуке рачуна за сваку трансакцију засебно, према следећој формули:

$$E_i^* = \max(0, E_i - C_i),$$

где је:

E_i = фер вредност хартија од вредности или износ готовине позајмљен другој уговорној страни у оквиру трансакције;

C_i = фер вредност хартија од вредности или износ готовине примљен од друге уговорне стране у оквиру трансакције.

21. Банка је дужна да увећање за изложеност ризику друге уговорне стране по основу репо и *reverse* репо трансакција, трансакција кредитирања трговине хартијама од вредности, уговора о узимању и давању у зајам хартија од вредности или робе и трансакција са дугим роком измирења, укључујући и оне из ванбилансне евиденције, које су предмет стандардизованих споразума о нетирању који задовољавају услове из тачке 154. Одлуке (E_i^*) рачуна за сваки споразум о нетирању засебно, у складу са следећом формулом:

$$E^* = \max(0, (\sum E_i - \sum C_i)),$$

где је:

$\sum E_i$ = укупна фер вредност хартија од вредности или укупан износ готовине позајмљен другој уговорној страни у оквиру споразума за нетирање;

$\sum C_i$ = укупна фер вредност хартија од вредности или укупан износ готовине примљен од друге уговорне стране у оквиру споразума за нетирање.

22. Изузетно од тачке 19. овог упутства, банка при израчунавању износа увећања за изложеност ризику друге уговорне стране по основу репо и *reverse* репо трансакција, трансакција кредитирања трговине хартијама од вредности, уговора о узимању и давању у зајам хартија од вредности или робе и трансакција са дугим роком измирења, укључујући и оне из ванбилансне евиденције, може користити једноставни метод за финансијска средства обезбеђења у складу с тачком 173. Одлуке, с тим да пондер ризика који се при томе користи не може бити мањи од 20%.

Банка може при израчунавању изложености из става 1. ове тачке користити једноставни метод за финансијска средства обезбеђења у складу с тачком 173. Одлуке, ако тај метод користи и при израчунавању ризиком пондерисаних изложености.

23. Банка је дужна да вредност хартија од вредности које су дате у репо трансакцијама, трансакцијама кредитирања трговине хартијама од вредности, по основу уговора о давању у зајам хартија од вредности или трансакцијама са дугим роком измирења које су престале да се признају у билансу јер се трансакција води као продаја – укључи у обрачун износа изложености.

24. Ако је банка посредник између две уговорне стране у оквиру репо и *reverse* репо трансакција, трансакција кредитирања трговине хартијама од вредности, уговора о узимању и давању у зајам хартија од вредности или робе или трансакција са дугим роком измирења, укључујући и оне из ванбилансне евиденције – примењују се следећа правила:

- ако банка пружа осигурање или гаранцију клијенту или другој уговорној страни која је ограничена на износ разлике између вредности хартије од вредности или готовине коју је клијент дао и вредности средстава обезбеђења коју је дужник пружио – у износ изложености укључује се само износ увећања за изложеност ризику друге уговорне стране на начин описан у тач. 20. или 21. овог упутства,

- ако не пружа осигурање или гаранцију уговорним странама – банка не укључује ове трансакције у износ изложености,

- ако је економски изложена по основу хартија од вредности или готовине која је предмет трансакције у износу већем од износа увећања за изложеност ризику друге уговорне стране у складу с тач. 20. или 21. овог упутства – банка је дужна да у износ изложености укључи и укупан износ готовине или пуну вредност хартије од вредности која је предмет трансакције.

25. Ово упутство ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије“, а примењује се од 1. октобра 2025. године.

ИО НБС бр. 24
9. маја 2025. године
Београд

Председавајућа
Извршног одбора Народне банке Србије
Г у в е р н е р
Народне банке Србије

Др Јоргованка Табаковић, с.р.